Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза! *Ленин—Сталин паша верч кучедалаш ямде лий!*

Ямде лий

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЕ
Адрес: Йошкар-Ола, Совет пӧрт, „Ямде лий" редакций

Ситникова Вера ден Оленева Капа каныме жапыште гитарым шоктат. (Йошкар-Ола 7-ше номеран школа).
Фото М. Чуршуковын.

ВЛКСМ Маробкомын пленумжо лийын

3—4 июньышто Йошкар-Олаште ВЛКСМ Маробкомын 3-шо черетан пленумжо лийын. Пленум тыгай вопрос-шамычым обсудитлен: 1) ВКП(б) ЦК ден ВЛКСМ ЦК-н пропаганда нерген лукмо пунчалыштым шуктымо нерген. Тиде вопрос дене докладым ВЛКСМ Обком секретарь П. Щербаков йолташ ыштен. 2) ВКП(б)-ын XVIII-ше с'ездшын да ВЛКСМ ЦК VIII-ше пленумын оборонный паша нерген лукмо решенийыштым шуктымо нерген. Тиде вопрос дене докладым Марий АССР осоавиахим Центральный Советын председательже Салмин йолташ ыштен.

Пленум СССР Верховный Советын 3-шо Сессийже нерген СССР Верховный Советын депутатше М. Сергеева йолташын информацийжым колыштын.

Пленумышто ВКП(б) Обком секретарь Кушнарев йолташ ВКП(б) ЦК-н май тылзыште лийше пленумын пашаже нерген выступатлен.

Тыгакак пленум организационный вопрос-шамычым ончен. Пленум ВЛКСМ Обкомын первый секретарьже Винокуров йолташым черле улмыжлан кӧра шке йодмыжо почеш Обком секретарь паша гыч утарен. ВЛКСМ Обкомын первый секретарь обязанностьым шуктышылан Темерешев П. И. йолташым утвердитлен. ВЛКСМ Обкомын оргинструкторский отдел вуйлатышылан К. Зинин йолташым утвердитлыме.

Обкомолын бюро составыш П. Желонкин йолташым, пленум членлан кандидат С. Николаев йолташым сайлыме.

ХРОНИКА

СССР Верховный Советын 1939 ий 7 июньысо Указше дене Свердловский область Надеждинск олам Серов ола да Надеждинский районым Серовский район манын лӱмдыш. Тугак Надеждинский металлургический заводлан А. К. Серовын лӱмжым присвоитлыме.

* * *

СССР Верховный Советын 1939 ий 7 июньысо Указше дене Запорожский область Бердянск олам Осипенко ола да Бердянский район Новоспасовка селом Осипенко село манын лӱмдымӧ.

Кеҥежлан меминан планна

Тачысе номер газетыште ме Йошкар-Ола, 6-шо номеран школа пеленсе форпостын кеҥежым ыштышаш паша планжым печатлена.

Моло форпост шамычынат планышт тидын семынак лийман. Но план ялласе форпостлаште вес тӱрлат лийын кертеш. Нуно тӱҥ пашаштлан колхозлан полшымашым ыштышаш улыт.

Мемнан пашана

Форпостын планжым шукертак составитлена. План почеш мемнан форпост шуко интересный пашам ышташ тӱҥалеш.

Тиддеч посна ме адак кинош, концертыш, спектакльыш тӱшкан кошташ тӱҥалына.

Мемнан форпост 6-шо номеран школа пелен. Школышто пионерский комнат уло. Тудо вачар ийгече годым йоча-шамычын модмо верышт лиеш.

Тунемме ийым чыланжак сайын ышт пытаре—кандаш йоча испытанийым шыжым сдатлышаш улыт. Мемнан задачыва—нунылан ямдылалташышт полшаш.

Адак лесозаводыш экскурсийым ыштена. Экскурсийым мый вуйлаташ тӱҥалам. Общественный пашам ышташат форпост планым ыштен. Ме ола лишылсе „Октябрь" колхозлан полшаш тӱҥалына.

Чернова Валя.
Форпостын председательже.

Чодраш каена

Йошкар Ола лишве чодра уло. Тиде чодраш каныш кече годым оласе шемер-шамыч канаш коштыт. Чодра воктенак изи Какшан эҥер йоген эрта.

Кеҥежым тушто чылажат шуко: пӱкшат, эҥежат, шоптырат—поген пытаршашлат ок чуч. Мемнан форпост гыч чыланыт тушко миен коштыныт, шуко гана модын улына.

Тиде чодраш ме походым ыштена. Овчычак гербарийлан тӱрлӧ пеледышым, коллекцийым погаш тӱҥалына. Варажым чылан иктыш погынымек военный модыш дене модына.

Шевелева Лева,
Батанина Галя.

Пуш дене кошташ тӱҥалына

Ме Какшан эҥерым гӧратена. Кеҥежым тушто пуш дене кошташыже могай сай.

Мемнан форпост арняеда ик гана пуш дене кошташ тӱҥалеш.

Кататлыме годымак серыш лектына да тӱшкан йӱштылына. Вӱдыш пурен каймаш ынже лий манын, спасательный кругым ямдыленна, адак самырык осводец-шамыч полшаш тӱҥалыт.

Смирнова Тамара.

Футбольный матч

Мемнан форпост изиак огыл, чылаже 100 наре йоча улыт. Нунын кокла гыч физкультурник-шамычат ятыр улыт.

Ме 7-ше номеран школа пеленсе форпост дене „Медик" стадионеш футбольный матчым эртарена.

Кызыт мемнан ӱчкыдын тренировка лиеда. Командыште нападатлыше да защитник-шамыч ӱшанле улыт. Модыш пеш интересный лийшаш, но ме нуным сеҥаш шонена.

Сенников Володя,
Бондаревский Вадим,
Шерстнев Боря.

Марбумкомбинатыш каена

Марбумкомбинат-мемнан республикын эн кугу промышленный предприятийже.

Кеҥеж каникул жапыште ме тиде комбинатыш экскурсий дене каена. Тушто экскурсовод мыланна кагазым кузе ыштен лукмо нерген каласкалаш тӱҥалеш, адак кугу машина-шамычын паша ыштымыштым ончена.

Бирюков Шура.

Акчеринский начальный школын вуйлатышыже, Марийский АССР Верховный Советын депутатше, Ленин орден дене наградитлыме Тимофеева София Никитична тунемше-отличник-шамыч дене пырля школа гыч мӧҥгышкыжӧ пӧртылеш.
Фото С. Чуршуковын.

53

Киргизский калыкын искусствыжо

26 май гыч 4 июнь марте Москваште Киргизский искусство декада эртаралтын. Тиде жапыште Киргизский оперный театр „Айчурек“ оперым, „Аджал Ордуна“ да „Алтын кыз“ музыкальный драмым ончыктен

5 июньышто, Кремлевский кугу дворецыште, Киргизский искусство декадын участникше-шамычлан прием лийын.

СССР Верховный Совет президиум театральный ден музыкальный культурым развиватлымаште да национально-художественный кадрым воспитатлымаште выдающий заслугым ыштымылан Киргизский Государственный музыкальный театрым Ленин орден дене, Киргизский Государственный филармонийым Трудового Красного Знамени орден дене наградитлен.

Тугак театр ден филармонийын 71 пашаенгжым СССР Союз орден да медаль-шамыч дене наградитлыме. Ленин орден дене 2 енгым, Трудового Красного Знамени орден дене—15 енгым, „Знак почета“ орден дене—29 енгым, „За трудовое отличие“ медаль дене—25 енгым наградитлыме.

Калык перепись мом ончыктен

1939 ий январьыште мемнан эл мучко калык перепись тӱгалын ыле. Тиде паша ик арня наре шуйнен. Лӱмын ойрымо счетчик-шамыч изиймат, кугумат переписной листым возен коштыныт.

Кызыт переписьын результатшым шотлен пытарыме. Ынде мемнан элыште мыняр енг илыше раш пале.

СССР Совнарком переписьым правильно эртарыме, маньн ончыктен да переписьын пашаенгже-шамычлан благодарностьым каласен.

СССР-ыште переписьым 1939 ийысе деч ончыч 1926 ийыште эртарыме ыле. 1926 ий деч вара элыштына пеш кугу сеңымаш-шамычым ыштыме. Мемнан эл куатле социалистический элыш савырнен. Тенийсе переписьын результатше тидымак и ончыкта.

1926 ийыште мемнан элыште 147 миллион 27 тӱжем 915 енг лийын, а 1939 ийыште—170 миллион 467 тӱжем 186 енг уло. СССР-ыште ий еда кокла шот дене калык Америкын Соединеный Штат да Германийысе калык деч кок гана утларак ешаралтын, Англий деч—ныл гана, Франций деч—латвич гана утларак ешаралтын.

1926 ий деч вара—сталинский пятилеткын ийлаштыже шуко у кугу ола-шамыч кушкыныт. Теве Караганда ола, кызыт тыште 165 тӱжем 900 енг ила, Магнитогорскышто 145 тӱжем 900 енг ила, Сталиногородышто—76 тӱжем 200 енг ила, Комсомольскышто—70 тӱжем 700 енг ила.

Мемнан родинын столицыже—Москва ола кок гана кушкын. 1926 ийыште Москва ола калык илыме шот дене тӱняште 8-ше верыште шоген, а кызыт 4-ше верыште. Кызыт Москваште 4 миллион 137 тӱжем 18 енг ила.

Мемнан Марий АССР-ыште чылаже 579 тӱжем 456 енг ила. Ты шот гыч ялыште—503 тӱжем 583 енг, олаште 75 тӱжем 873 енг ила.

Большевистский партий вуйлатыме почеш мемнан элысе 170 миллионан калык коммунистический обществым виян строитла.

Хасанын геройжо-шамычым курымла мучко шарнашлан

СССР Верховный Совет президиум Хасанын геройжо-шамычым курымла мучко шарныме нерген пунчалым луктын.

Приморский край Посьетский районым Хасанский район манын переименоватлыме.

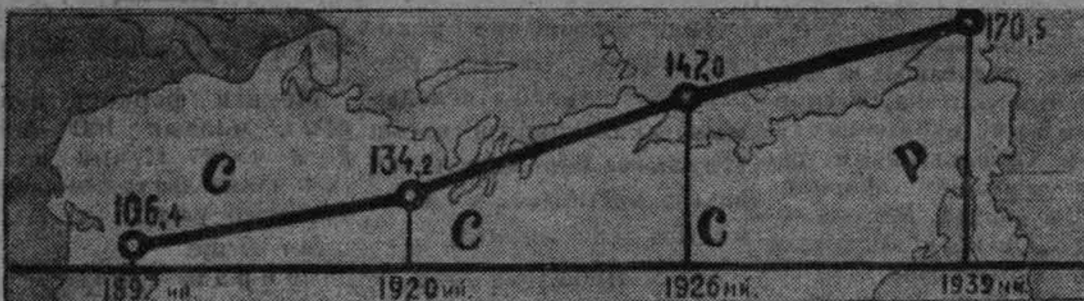
Хасанский бой-шамыч лийме районышто памятник сооружитлалтеш.

6-шо август кечым Первый ОКА частьше-шамычын генеральный атакышт, Заозерный кӱкшакам сеңен налме да японский-захватчик шамыч деч советский мландым эрыктыме кечым Первый отдельный краснознаменный армийын пайрем кечылан установитлыме.

Хасанский бойлаште участвоватлыше - шамычлан оңеш пыжыктыме значокым учредитлыме.

Москваш пӧртылын

6 июньышто „СССР Н-170“ 4 моторан самолет дене Карский теңызыште келге ледовой разведкым ыштыше Советский Союзын Геройжо М. В. Водопьянов йолташ Москвашке пӧртылын.

СССР территорийыште перепись лиймек калыкын мыняр улмыжым (миллион енг дене) ончыктымо

Кумышо Сталинский Пятилеткыште у стройко-шамыч

Кокымшо БАКУ

Волга ден Урал коклаште СССР нефтяной промышленностьын у кугу базыже—„КокымшоБаку“ыштатлалтеш. Кама, Чусов, Белый, Бугуруслан да Тиймаз энгер-шамычын серешышт у вышка-шамыч кушкыт. Тыште кодшо ийын 1 300 тӱжем тонн нефтьым лукмо. „Кокымшо Баку“-н нефтьыже гыч выработатлыме бензин дене ала мыняр тӱжем дене трактор ден автомобиль - шамыч пашам ыштат. Но тиде эше тӱгалтыш веле. Кызыт тыште нефть запасым шӱдӧ витле миллион тонным гына разведыватлыме. Мемнан геолог-шамыч тышке нефть запас ик миллиардат пелə тонн уло манeт. Урал ден Волга промысла-шамыч горючий дене чыла Поволжье да Востокым снабжатлыше база лийшаш улыт. Садланак вет „Кокымшо Бакум“-м уло эл строитла.

Строительствын кугу районжо—Ишимбаево. 1942 ийыште тысе промысла-шамыч 3.300 тӱжем тонн нефтьым (1938 ийысе деч кум гана утла шуко) пуышаш улыт. Башкирский степьын уголокшо кӱчык жапыште палыдымашын вашталтын. Тыште 20 тӱжем калык ила. Тиде ола Уфа кӱртньӧ корно дене кылдалтын. Тыжечын нефтепровод кая. Нефтепровод дене нефть Уфимский крекинг - заводыш (нефтеперегонный завод) перекачиватлалтеш.

Ял озанлыкым машина да орудий-шамыч дене вооружатлаш шуко предприятий-шамычым ышташ кӱлын. Трактор, автомобиль-шамычын фабричный маркыштым да плуг, ӱдымӧ машина, культиватор, кылга пидше машина, комбайн, моло машинаште улшо надписьым лудмек, те тушто сталинский пятилетка ийлаште строитлыме 50–60 завод ден фабрик-шамычын лӱмыштым пален налыда.

СССР-ыште 6.350 машинно - тракторный станций уло. Нунын распоряжений-ыште 394 тӱжем трактор. Ик кокымшо пятилеткыште МТС-се трактор парк-шамычын куатлыкышт 7 ганалан кушкын. 1939 ийыште МТС-шамыч 7 тӱжем утла газогенераторный трактор-шамычым налыт. Кызыт ял озанлыкыште 153,5 тӱжем комбайн, 83,8 тӱжем тӱрлӧ двигатель, 195,8 тӱжем грузовой автомобиль-шамыч уло.

— Мемнан земледелий,— манын Сталин йолташ ВКП(б) ын XVIII-ше с'ездыштыже,—кеч могай вес элын земледелийже деч современный техника дене эн утларак оснащенный улеш.

1.500 у МТС строитлалтеш. Кумышо пятилеткыште государство колхозный производствым механизироватлаш эше 5 миллиард теңгем утла колта. Тыге социалистический земледелий эше утларак виянгеш.

Социализм элын бюджетше

СССР Верховный Советын 3-шо Сессийыштыже Советский Союзын 1939 ийысе государственный бюджетше нерген СССР финансе калык комиссар Зверев йолташ докладым ыштен.

Зверев йолташ калыкын посланецышт - шамычлан мемнан элын доходшо ден расходшо нерген доложитлен, элын кӱлеш оксам кушеч налмыжым да тиде оксам молан расходоватлымыжым каласкален.

Партийын XVIII с'ездше великий пашан кумышо вичияш планжым пенгыдемден. Тиде план мемнан элын социализм гыч коммунизмыш постепенно кусньмыжым ончыкта. Тиде планым шукташлан правительство 1939 ийыште шӱдӧвитле миллиард теңгем колта. Мемнан элыште озанлык паша план почеш ышталтеш. А план почеш пашам ышташ — мом да молан ышташ кӱлмым шинчаш. 3-шо пятилеткын планыштыже вич ий жапыште мыняр фабрикым, заводым, кӱртньӧ корным, школым, пӧртым, больницым да молым ыштышашым ончыктымо 1939 ийысе бюджетыште тений ыштышаш пашалан оксам кузе пайлышашым ончыктымо.

1939 ийлан доходым 155 миллиардат 607 миллион теңгем палемдыме. Тиде доходым элна тӱн шотышто торговля деч, кажне ийын эре шукырак да шукырак сатум лукшо фабрик ден завод-шамычын прибыльышт деч да шагал ужашыжым калык деч погымо налог да заем деч налаш. Мемнан элын шемерже-шамыч заемлан эре кугу нӧлталтмаш дене подписаялтыт. Тышечат советский калыкын патриотизмже коеш калыкын мемнан элым эше утларак вияным ыштымыже шуэш

1939 ийлан расходым 154 миллиардат 957 миллион теңгем палемдыме. Тиде окса дене у завод, фабрик, кӱртньӧ корно, машинно-тракторный станций, у школа, больница, йоча сад ден ясля шамычым ышташ тӱналыт. Калыкым туныкташлан да тазалыкым аралымашлан гына 1939 ийыште элна 30 миллиард теңге нарым пуа.

Калык туныктымо пашалан советский правительство 1939 ийыште оксам царский правительствын колтымыжо деч шӱдӧ гана шуко колта.

Капиталистический эллаште бюджет йӧршын вес семын ышталтеш. Нунын тӱн источникше—тиде шужен илыше шемер-шамычлан оптымо пеш кугу налог-шамыч. Мемнан элын расходшо тӱн шотышто шемер-шамычын благосостоянийыштым саемдаш кая гын, то тушто, капиталистический эллаште, расходын кугу ужашыже захватнический войналан кая.

1939 ийыште мемнан элна 40 миллиардат 885 миллион теңгем эл аралаш кучылташ палемден. Тиде молан тыге ыштышаш раш. Тӱняште Советский Союз пашазе ден кресаньык-шамычын ик шкет эл, тудым капиталист-шамыч огыт йӧрате. Нуно шке пуйыштым эре Советский эл вашгареш шуматт, мемнан ӱмак кержалташ ямдылалтыт. Садлан мыланна Йошкар Армий ден Военно-Морской Флотым чарныде пенгыдемдаш кӱлеш.

Мемнан правительствына чыла тӱняште мир верч тайныде кучедалеш. Но тушман мемнан ӱмбак керылтеш гын, мыланна тудым чыла вий дене вашлияш да тушманым шке мландешыжак шалаташ ямде лийман.

Советский калык 1939 ийлан составитлыме бюджетым—мемнан родинын виижым эше утларак пенгыдемдыше бюджетым куанен вашлие.

Пионерский отрядым организоватлышна

Шукерте огыл мемнан колхозышто пионерский организаций почылтын. Отрядыште 16 пионер уло.

Первый звенан вожатыйжылан пионер-отличник Яковлев Васям да кокымшо звенан вожатыйжылан Яковлев Толям сайлыме.

Кеңеж жапыште ме колхозлан полшаш да натуралист пашам ышташ тӱңалына.

Тымбаршев Миша.
Шернур район, „Йошкар-шӱдыр“ колхоз.

Марбумкомбинатысе средчий школын 7-ше классыште география дене испытаний.

Тунемше-шамыч руш йылме предметым йӧратат

Мый школышто руш йылмым туныктем. Тиде статьяштем 7-ше „Б" классыште испытаний эртыме нерген возем.

Ассистент Мария Дормидонтовна дене коктын классыш пурымына годым тунемше-шамыч чыланат куаныше шинчат ыле.

Первый билетым шаров Кәлялан налаш верешта. Чыла вопросланат сайын отвечатлыш.

Черет Филиппов Тима дек толын шуэш. Мый тудын верч изиш аптранышым. Письменный пашамат тудо начарын возен ыле. Адакшым ий мучко томам тунемын.

Билетым налмек вопрос-шамычым спокойно лудмек изишат ыш волноватле. Тидлан мый пеш куанышым. Тудлан кок вопрос логалын ыле. Чыла йодышланат пеш сайын отвечатлыш. Ешарен йодмыланат ответым чын пуэн. Филиппов отличным заслуженно нале.

Испытаний пытымек мый тудын деч кузе ямдылалтмыже нерген йодым. Тудлан отличник Сырейщиков Вася ямдылалташ полшен улмаш.

Класс испытанийым сайын эртарен. Чылаже индеш тунемше отличнылан сдатленыт. Нунын кокла гыч эше украинка Вакуленко Оля ден Айплатов Левын фамилийыштат „отлично" графаште.

Испытанийлан чыланат сайын ямдылалтыныт, садланак 38 тунемше гыч иктат начарлан сдатлен огыл.

Руш йылмым Советский Союзын шӱдӧ дене национальностьшо йӧратен тунемыт. Руш йылмым, йоча-шамыч, сайын шинчаш кӱлеш.

Учительница Кириллова А. М.

Йошкар-Ола,
7-ше номеран школа.

Сай да отлично отметкым налыт

Коклала НСШ-те (Шернур район) тунемше-шамыч испытанийым сай да отлично отметка дене сдатлат. Теве VI шо классыште тунемше Вершинина А., Шабердин Ф., Петухов Н., да молат чыл предмет дене лийше испытанийыште чыла отлично отметкым налыныт.

Шукерте огыл мемнан классыште алгебра дене письменный паша дене испытаний лие.

14 тунемше-шамыч отлично, молышт хорошо да посредственно дене сдатленыт.

Моло класслаштат испытанийым отлично да хорошо дене сдатлат. Начар отметка налше-шамыч уке улыт. Тидыже испытанийлан сайын ямдылалтмым ончыкта.

Испытаний веселан эрта. Йоча шамыч коклаште волноватлыше уке. Яра жап годым радиом колыштына, волейбол дене модына.

Росляков И.

Географий дене гына хорошо

Мый визымше классыште тунемам. Тений кокымшо ганалан испытанийым сдатлышым.

Каласаш кӱлеш, испытаний тӱҥалме деч ончыч волноватленам. Шукыжым арифметика письменный дене. Но мый чыла задача ден примерымат решатленам, отметкем отлично.

Географий предмет дене консультацийышке толын омыл ыле, садлан хорошом велэ налынам. Моло предметышт-чыла отлично.

Старостин Рудольф
Пектубай район, Отар НСШ.

Нуно Всесоюзный ял озанлык выставкыште участвоватлаш тӱҥалыт

Желтолапов Володя (Йошкар-Ола технический станций) сорт кӧргысӧ скрещиваний дене томатеш „Спаркс" помидорын семенажым уэмда.

Попова Людмила ден Винцковская Вера (Йошкар-Ола йоча технический станций) республикысе условийыште лимоным куштат.

Охотникова Агния (Йошкар-Ола ДТС) самырык мичуринец. Йоча технический станциеш тудо томатым паренгеш прививкым ыштат, паренге шудеш томат шочаш тӱҥалеш.

Нью-Йоркысо выставкыште советский павильон

Нью-Йоркысо Всемирный выставкыште советский павильон пеш кугу популярностян. Тушто посетитель шамыч шукын лийыт. Посетитель-шамыч Советский Союзын мозаичный картшым, революцийын первый кечылаce эпизодым ончыктышо картина-шамычым, тыгак Советский Союзын социально-экономический, промышленный да культурный достижений-

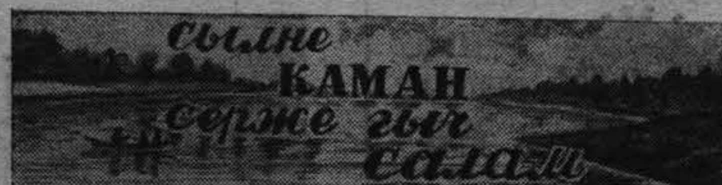
же-шамычым ончыктышо экспонат-шамым внимательно ончат. Утларак шым тошто ден у ялым ончыктышо картин-шамыч, Магнитогорскын да моло макет-шамыч вовтен, посетитель-шамычын кугу группышт погынат.

Шуко посетительышт советский павильонын амфитеатрыштыже канат. Тыште павильоныш пурымешке палыдыме улшо-шамыч советский экспонат-шамыч нерген шке впечатленийышт нерген йолташла кутырат. Пычкемыш лияш тӱҥалмеке амфитеатрыште кинохроника демонстрироватлалтеш.

Орловский НСШ-ын 7-ше классыштыже (Оршанке район) отлично тунемше-шамыч (шола гыч пурлашке) Волканина Нина ден Козлова Паня.

Фото С. Чуршуковын.

Шукерте огыл, мемнан родинын ик сылне верысе Кама эҥерын серже гыч, тунемше, пионер шамыч „Ямде лий" редакцийыш серышым колтеныт Тиде серышым Марий республикысе чыла пионер, тунемше-шамычлан газет гоч увертараш да саламым каласаш йодыныт. Ме тиде письмам тыче печатлена.

Шергакан йолташ-шамыч! Кама эҥерын сылне серже гыч ме тыланда саламым колтена.

Ме тендан республика гыч северыштыла, Пермьский областьыште илена. Мемнан илыме села—Пянтег—Каман шола серыштыже, Березники ола деч кӱшкыла, 62 параллель лишнырак улына.

Пянтег лӱмым коми-пермяк-шамыч ожнысо ала могай древний юмо лӱмеш пуэныт. Ме гын, тиде селам „Пеньтеград" маныңа.

Мемнан села йыр иман чодра, тушто тайгасе янлык-шамыч улыт. Села покшелне шым шӱдӧ ий жапыште ыштыме кылат аралалтын.

Адак Климент Ефремович Ворошилов йолташын ссылкыште лиимыже годым илыме пӧрт уло. Ме тушко чӱчкыдын экскурсий дене коштына.

Ожнысо дене таҥастармаште мемнан села кугун вашталтын. Шкенан МТС уло. Адак „Кама—Вычегда" ден „Кама—Печора" каналым ышташ тӱҥалыт.

Йоча-шамыч вашке каникул, ме гын каникул жапыште шкеван илыме верпам тунемаш, исследоватлаш тӱҥалына Краеведческий кружокым организоватленна. Тиде кеҥежым гербарийым погаш, вӱдым исследоватлаш, почвым тунемаш, насекомый-шамычым ончаш тӱҥалеш.

Тений, йоча-шамыч, тыгай краеведческий кружокым ыштыза. Тиде кружоклан кеҥежым паша шуко лектеш. Тӱрлӧ коллекцийым погымек, ме тендан, а те мемнан дек колташ тӱҥалына. Тунам илыме верпам икмыняр ваш-ваш палаш сайрак лиеш.

Тений тунемме ийыште школешна СССР-ысе йоча газет-шамычын выставкым ыштышна. Тушто 28 тӱрлӧ национальностьын 50 утла газета шамыч лийыныт. Нунын коклаште тендан республикысе „Ямде лий" газета ыле. Газета мыланна келшыш, ме йӧратен ончышна.

Газетышкыда колхозласе йоча-шамычын илышышт нерген утларак пурташ тӱҥалаш кӱлеш. Вет тендан шуко интересный паша, ситыдымаш-шамычат улыт. Тӱҥжӧ—каникул жапыште мом ыштымыда, шкендан форпостын пашаже нерген возаш тӱҥалза.

Ме умбакыже тендан дене кылым кучаш тӱҥалына. Кызытеш чеверын, йоча-шамыч!

Мемнан адресна:

Пермьский область, Чердынский. район, с. Пянтегский, НСШ.

7 классысе ученик-шамычын лӱмышт дене, тунемше-шамыч: *Черных Маня, Русинова Вера, Сандракова, Леханов.*

Пиалан илышыште куанен тунемына

Ожно Буймо ял (Краснобор район, Татарский АССР) пеш пычкемыш яллан шотлалтын. 21 ий жапыште Буймо ял чылт весемын. Ялыште тунемдыме иктат уке. Колхозник-шамыч пиалан илышыште зажиточно илат, ме йоча-шамыч куанен тунемына. Ялыште средний школа уло. Тушто 350 йоча-шамыч тунемыт.

Школа кӧргӧ чиста, волгыдо.

Ме кум национальность: марий, татар, русский йоча-шамыч чыланат мӱкш гай дружно келшен илена. Тунеммаште ваш-ваш полшена. Яра жапым сайын эртараш чыла условийым ыштыме. Биллиард, шашке, шахмат, домино дене модына. Радиом колыштына.

Школышто струнный ден шумовой оркестр уло. Самодеятельный вечерым, концертым чӱчкыдын эртарена.

Токмурзин Вова
Бима средний школа, 8-ше класс.

КОЛХОЗНЫЙ ЧОМА

Мые лектым кудовечыш
Чара вуйын тувыр ден.
Шыргыжалын кече ончыш
Шӧртньӧ гае тӱсыж ден.
Ончыкемже кудал тальо
Ожешналын сур чомам.
Мыйын лекмым тудо кольо
Вашлияле веселан.
Шара нержым ниялталын
Шинчажлан тура ойлем:

„Могай тӱвыргын кушкат тый
Йӧраталме йолташем.
Могай чапле колхознажын
Чыла ик тӧр кушкыда
Ик-кок ий гыч кушнын шуын
Писе имне лийыда.
Фашист нержым тӱҥалеш гын,
Мемнан мландышке шӱшкаш
Каена ме тунам коктын
Иза шамычлан полшаш.

Т. Азманов.

54

Пекгыде отпорым пуат

Хебей провинцийыште китайский кресаньык-шамыч японский армий ваштареш чот кредалыт. Шукерте огыл вооруженный кресаньык - шамыч Тунчжоушто (Бейпин деч востокышкыла) японский частьым шалатеныт. Кредалмаште 100 утла японец шамычым пуштмо. 3 июньышто 500 еҥан японский карательный отрядым колтеныт. Вооруженный кресаньык да партизан-шамыч японец-шамычлан пеҥгыде отпорым пуэныт. Тиде столкновенийыште 300 японец-шамычым пуштмо.

Военный школым тунемын пытарыше китайский ӱдыр-шамыч.

Итальянец-шамыч абиссинский кресаньык-шамычын мландыштым шупшын налыт

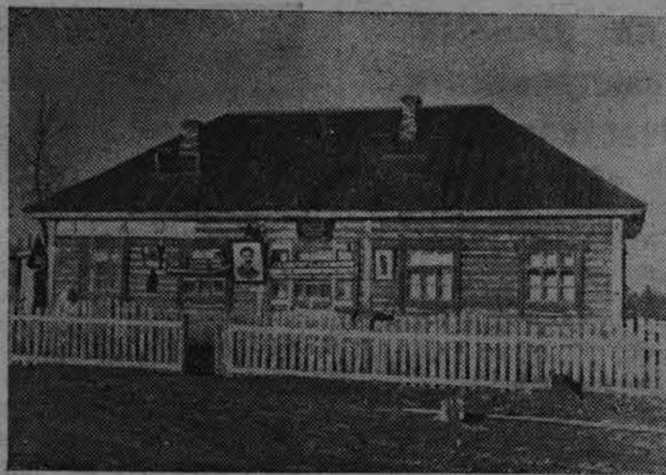
Аддасыште (Абиссинийыште) итальянец-шамыч кресаньык-шамычын мландыштым шупшым налыныт.

Итальянец-шамыч шупшын налме мландым аралашлан лийын итальянский офицер-шамычын командоватлыме абиссинский солдат шамыч полкым вызыватленыт. Солдат-шамыч партизан велыш вончымек, офицер-шамычым лӱйкалаш тӱҥалыныт. Лӱйкалмаште 42 итальянец-шамыч коленыт.

Испанский боец-шамычым колашлан колтат

Францийыште улшо испанский республиканский армийын боецше-шамычым концентрационный лагерьыш колташ заключатленыт ыле. Кызыт нуным Африкыш паша ышташ ӧкымеш колтат. Нуно экватор лишне улшо районлаште корным ыштышаш улыт.

Тиде верлаште кеҥежым пеш шокшо лиеш, европеец -служащий - шамыч кеҥеж мучкылан чыланат отпускыш каят. Экваториальный шокшо дек привыкатлыше-шамычат шокшо годым шуко пашам ыштен огыт керт, колат.

Красногор чодра завод пеленсе йоча сад пӧрт.
Фото Овечкинын.

Мый натуралист лиям

Василий-Михайлович мыйым:

— Натуралист улат,— манеш. Чынак мый кызыт натуралист пашам пеш йӧратем. Тиде пашалан мыйым мемнан туныктышына орденоносец Василий Михайловичак туныктен шога.

Ожнысо илыш нерген мыланна Василий Михайлович шуко ойлен. Тунам тыгай творческий пашалан нимогай корнат лийын огыл.

Мый кызыт мӧнгыштем пакчаште тӱрлӧ сад-шамычан „мирым" ыштенам. Тушто 70 шоҥтырвондо, 16 олмапу, вишне, эҥеж, еледышан пушеҥге-шамыч улыт.

Адак мыйын емыжат шуко лиеш. Помидорым, киярым вашке йыраҥыш луктын шындем." Василий Михайловичын каласымыже почеш мый нуным сайын ончен куштем. Мемнан школышто моло тунемше пионер - шамычат натуралист пашам йӧратат.

Партий ден правительство да йӧратыме Сталин мемнам сайым, элын достойный еҥжым воспитатлаш тыршат.

Мыят садовод, тале мичуринец лияш шонем.

Смоленцев Ваня.
Мустай НСШ, 6 класс, Шернур район.

Йошкар-Ола РОНО-н йоча садыштыже йоча-шамыч изи автомобиль дене кататлат.
Фото М. Чуршуковын.

§§§

Тылзе-шамычын лӱмышт кужеч лектыныт

Тылзе - шамычын лӱмышт кужеч лектыныт? Мутлан март тылзым нальна. Молан ме кушко тылзым март манына. Пеш ожно древний римлян-шамыч идалыкым 10 тылзылан шеледеныт улмаш. Нуно тӱрлӧ юмылан ӱшаненыт. Юмо-шамычын лӱмыштым тылзылан пуэденыт. Идалыкын первый тылзылан Марс юмын лӱмжым пуэныт. Тыжечын март лӱм лектын.

Варажым римлян калык идалыкым 12 тылзылан шелын. Тудо жапыште римлян-шамыч Янус юмылан чот ӱшаненыт. Садланак январь манаш тӱҥалыныт.

Февраль лӱм древне-римский калыкын „февруа" религиозный пайрем лӱм гыч лектын. Февруа латинла—шӱштӧ ӱштӧ (ремень). Тиде пайрем годым жрец-шамыч ола урем мучко каза коваште гыч ыштыме шӱштӧ ӱштым лупшен курштальныт. Нуно корнеш верештше ӱдрамаш-шамычым ӱштӧ дене кыреныт. Пайремланат „фабруа" лӱмым пуэныт.

Апрель тылзе латинский мут гыч лектын. Вес семынже по чаш (открывать) манме лиеш. Тиде тылзыште Аппенинский полуостровышто шошо тӱҥалеш. Садланак шошо тӱҥалмым вес семын „почылто" маныныт.

Май тылзе римский Мая юмын лӱмжӧ гыч лектын. Июнь тылзе лекме нерген кок семын ойлат. Ик семынже Юнон юмо гыч лектын маныт, вес семынже тиде лӱмым первый римский консул Юни Брут лӱмеш пумо маныт.

Июль тылзе знаменитый полководец Юлий Цезарьын лӱмжӧ гыч, август тылзе римский император Октавиана Август лӱм гыч лектыныт.

Моло тылзе-шамычынат историйышт кугу огытыл. Римлян-шамычын ик жаплан идалыкышт март тылзе гыч тӱҥалеш улмаш. Тунам сентябрь тылзе шымыше тылзылан шотлалтын. А шымыт латинскийла септем лиеш. Тыге сентябрь лектын. Латинскийла кандаш—окто—октябрь, индеш—новем—ноябрь, лу—децем—декабрь. Тыге тылзе лӱм-шамыч лектыныт.

Латинский шомак-шамыч римский йылмыш куэе пуреныт. Древний римын пытымекыже, тунам культурный государствылан Византия шотлалтын. Византий дене Киевский Русь ваш-ваш торгаеныт. Тудо жапысе Византийский культура мемнан лекат пурен. Тыге мемнан элыште древнеримский тылзе лӱм-шамычымак пуэныт.

● Ожно океаныште эн келге вер покшелне лиеш манын йоҥылыш шоненыт. Эн келге вер океан покшелне огыл, а материк лишне улмаш. Тидым пытартыш лу ийлаште ученый-шамыч раш пален налыныт.

Тихий океаныште 9 вере келге вер уло. Эн келге вер Филиппинский остров дене. Тудын келгытше 10.480 метр. Тускарора впадинын келгытше 8.550 метр.

Атлантический океаныште кок впадина-шамыч известный улыт. Нунын кокла гыч Порто-Рико лишне улшо эн келге верын келгытше 8.525 метр.

Индийский океаныште ик впадина веле. Тудо Ява остров лишне.

● Кит—млекопитающий животный. Нунын илышышт нерген ме шагал шинчена. Кит-шамыч вӱд ӱмбалне, тугак вӱд йымалнат малат. Шукыж годым вӱд ӱмбалне коштыт.

Кит-шамыч пеш коя улыт. А коя вӱд деч кушкылго. Садланак нуно ластыштым (плавник) тарватен вӱд ӱмбалне свободно кият. Нуно малымышт годымат плавникыштым тарватат да шкеныштым равновесийыште кучат.

Кит вӱд йымалне ик час наре илен кертеш.

ОРДЕНОНОСЕЦ-УЧИТЕЛЬЛАН ШОКШО САЛАМ

Мемнан школа директорым, Силин Иван Григорьевичым, школышто учебно-воспитательный пашам сайын шындымыжлан, ялысе общественный илышыште активно участвоватлымыжлан СССР Верховный Совет Президиум „Трудового Красного Знамени" орден дене наградитлен. Тиде награда Иван Григорьевичым веле огыл, мемнамат путырак куандарен.

Ме йӧратыме учительнам правительствын наградым налмыже дене саламлена.

А. Смирнов, Г. Ураков, Кондратьев, Павлова, Беляев, Д. Ураков, Курочкин, Иванова.
Ильпанурский НСШ.
Параньга р-н.

Ребус

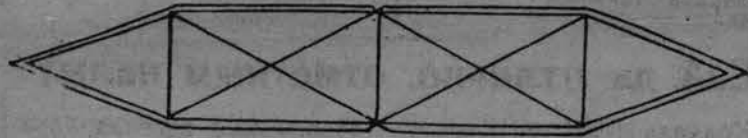

Тыште Советский Союз Геройын фамилийже возымо. Кӧ палыза.

МУРАВЬЕВ МИША.
Йошкар-Ола.

Карандашым нӧлталде

Тыгай фигурым карандашым кагаз ӱмбач нӧлталде да ик линий дене вес линийым пӱчкын кайыде ыштыза.

ШАШКИН САНЮ.
Оршанке район, Великополь средний школа.

Ответ-шамыч

(28 майысе „Ямде лий"-ым ончо)

Туштан сӱрет. Аваштын вуйжо нунын коклаштак, могыржо кӱшнӧ.

Эн ончыч чын ответым Муравьев Миша (Йошкар-Ола) колтен.

● Ик американский фирма „Электро" лӱман механический айдемым ыштен. Аллюминий дене ыштыме тиде механический айдемын кӱкшӱтшӧ—7 фут. Тудо ончыко да шеҥгеке коштын, кеч кудо кидшым нӧлталын кертеш. Тудо 77 мутым пелештен, мурен, шке парняже дене лу марте шотлен, умшашкыже пурлмо папирос гыч шикшым шупшын кертеш. Механический айдеме действийыш электрический приспособлений-шамыч дене колталтеш. Тудо Нью-Йоркысо всемирный выставкыште демонстрироватлалташ тӱҥалеш.

* * *

Тений 15 апрель ваштареш йӱдым Удмуртский АССР Кестым ялыште илыше И. В. Ахмаров да тиде республикынак Воткинский метеорологический станций начальник С. Н. Юрлов чот волгыдо у кометым почыныт. Ик сутка гыч тиде кометымак норвежский астроном Хассель почын. У кометым Юрлов—Ахмаров да Хассель комета манын лӱмденыт.

Отв. редактор—
И. М. МУЗУРОВ.

Уполн. Марглавлита № А—490. Йошкар-Ола, Маргосиздатын типографийже.